

Nemzetközi jogi és Európa-jogi Tanszék

NEMZETKÖZI KÖZJOG II. - NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK SZAKOS HALLGATÓKNAK

Nemzetközi jogi és Európa-jogi Tanszék

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai
Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Nemzetközi szervezetek mint az államközi együttműködés formái – történet és csoportosítás

Dr. Sziebig Orsolya Johanna

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tanulási útmutató

Tananyag hossza: 19 dia

Tartalom:

A nemzetközi szervezetek története 3-8. old.

A nemzetközi szervezetek fogalma 9-11. old.

A nemzetközi szervezetek egyes fogalmi elemei 12-14. old.

A nemzetközi szervezetek csoportosítása 15. old.

A nemzetközi szervezetek tagsága és a megfigyelők 16. old.

Fogalomtár 17-18. old.

Önellenőrző kérdések 19. old.

Áttekintésre szánt javasolt minimum időtartam: 1,5 óra

Tanulásra szánt javasolt minimum időtartam: 2 óra

A tananyagot **fogalomtár** és **önellenőrző** kérdések egészítik ki, amelyek a tananyag végén találhatók.

Fogalomtár elsajátítására szánt javasolt minimum időtartam: 0,5 óra

Nemzetközi szervezetek története

Történet

- Nemzetközi szervezetek története az **ókorig** nyúlik vissza
 - *Görög városállamok*: szövetségek két típusa figyelhető meg: kereskedelmi és katonai célú együttműködések
 - A városállamok nem tekinthetők mai értelemben vett államnak - a tartalom megfelelő, de a forma nem
 - *Római Birodalom*: kiterjedt kapcsolatai voltak más államokkal, tartományokkal, politikai, katonai, védelmi célokból
 - Nem stabil, hanem ad hoc jellegű együttműködés volt
- Modern értelemben vett együttműködés alapja: önálló, **független, szuverén államok** léte
 - 1648. *Vesztfáliei Békeszerződés*
 - Hatalmi egyensúly politikája miatt katonai szövetségek jöttek létre

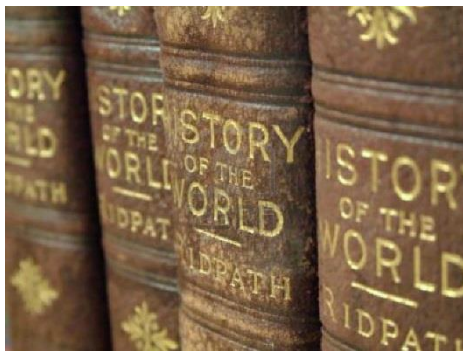
Vesztfáliai Békeszerződés

Történet

- *Napóleoni háborúk Európája*
 - 1814-15 Bécsi Kongresszus
 - Államok megegyeztek a *Szent Szövetség* létrehozásáról (osztrák, orosz, porosz felek együttműködése)
 - Metternich-rendszer
 - Állandósult együttműködési forma
 - Keresztény erkölcs, morál értékeinek megerősítése
 - Abszolút monarchiák megőrzése, ha bármely állam ellen támadást intéznek, a felek együttesen lépnek fel (forradalmak elsöprése)
 - 1850-es években már gyengült az együttműködés sikeressége
- 1853-56. Krími Háború időszaka, Párizsi Kongresszus
- Új világrend alapjai: *Bismarck-i rendszer*

Történet

- I. világháborút megelőzően létrejött katonai szövetségek
- I. világháborút követően: Nemzetek Szövetsége 1919. (1920.) – 1940. (1946.)
- II. világháborút követően: ENSZ (Egyesült Nemzetek Szervezete) létrehozása
- Mai értelemben vett nemzetközi szervezetek elődjai a XIX. század második felétől kezdődően jöttek létre
- 1863. Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága
- Általános Postaegyesület (ma: UPU) 1874., Nemzetközi Meteorológiai Szervezet 1873. (ma: WMO), Nemzetközi Egészségügyi Konferenciák 1851-1938-ig 14 konferencia 1907. Nemzetközi Közegészségügyi Hivatal (ma: WHO)

Vöröskereszt

- Solferinói csata 1859. jún. 24.
- Henry Dunant: Solferinói emlékek 1862.
- Konferencia, Vöröskereszt megalakulása, 1863.
- <https://www.youtube.com/watch?v=7nyZdzGA1Q0>

ICRC

Nemzetközi szervezetek fogalma

A nemzetközi szervezetek az államközi együttműködés azon formái, amelyek **nemzetközi szerződés révén** jönnek létre több **állam** között, állandó **struktúrával** azaz legalább egy, de általában több állandó **szervvel** rendelkeznek és az alapító okiratukból következően **nemzetközi jogalanyisággal** vannak felruházva.

Nemzetközi szervezetek közös ismérvei, kritériumai

- Államközi együttműködés
- Nemzetközi szerződés hozza létre – alapító okirat
- Állandó struktúrával rendelkezik
- Nemzetközi jogalanyisége van

NGO vagy IGO?

- Kormányközi együttműködést takarnak
- IGO: *intergovernmental organization és international governmental organisation*
- INGO: *international non-governmental organization és*
- NGO: *non-governmental organization* nem kormányzati szervezetek pl. non-profit szektor
- A tárgyalások során az államot a miniszterelnök, az államfő vagy a külügyminiszter képviseli

Problémák?

Citizens
and
Community

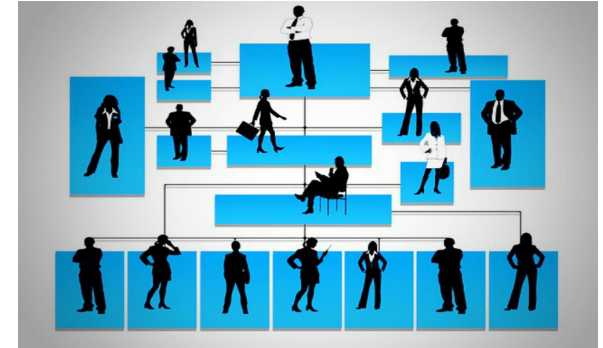
National
and local
Governments

Nemzetközi szerződés hozza létre

- Nemzetközi szervezetet létrehozó nemzetközi szerződés: alapokmány, alapító okirat (elnevezése változatos)
- **Alapokmányban megnevezésre kerül:**
 - Nemzetközi szervezet pontos elnevezése
 - Tagok felsorolása
 - Csatlakozási eljárás, arra vonatkozó szabályok
 - Milyen céllal jött létre az együttműködés
 - Struktúra, fő szervek és egyéb intézmények
 - Költségvetés, állami hozzájárulás mértéke, finanszírozási kérdések
 - Székhelye
 - Hatáskörök, jogok, kötelezettségek
- Kivételesen klasszikus értelemben vett alapokmányról nem beszélhetünk pl. EBESZ

Állandó struktúrával rendelkezik

- Rendszeresen ülésezik, esetlegesen konferenciák, csúcstalálkozók szervezése

- Valamilyen állandó struktúrával rendelkezik
- **Tipikusan három szint:**
 - *Plenáris jellegű szerv:* valamennyi tagállamnak van részvételi joga, elnevezése változatos (pl. Közgyűlés, Parlament, Értekezlet)
 - *Döntéshozatali központ:* általában nem minden tagállam képviselteti magát, sokszor jellemző az egyhangú döntéshozatal követelménye (Tanács, Bizottság, Igazgatóság)
 - *Adminisztratív jellegű szervezet:* Titkárság, Hivatal, néhány esetben főtitkár vezetésével, aki az egész szervezetet képviseli

Nemzetközi jogalanyisága van

- Jogalanyiságának jellemzői:
 - *Származékos*: jogalanyiságokat a létrehozó államoktól nyerik
 - *Korlátozott*: az államok a nemzetközi szervezeteket meghatározott hatáskörökkel ruházzák fel, amelyek az alapító okiratban kerülnek meghatározásra
 - *Szubjektív*: a nemzetközi szervezetek jogalanyisága az államok elismerésétől függ, akik elismerik a nemzetközi szervezetet (pl. tagja vagy elismeri)
 - Kivétel: ENSZ, amely objektív jogalanyisággal rendelkezik, hatásköre, működése nem függ az államok elismerésétől

Nemzetközi szervezetek csoportosítása

- **Tagság szerint**

- *Univerzális*: nemzetközi szervezet munkájában minden független állam részt vehet
- *Partikuláris*: az államoknak csak egy csoportja rendelkezik tagsággal és a szervezetet ezzel a céllal is hozták létre
- *Regionális*: a nemzetközi szervezet munkájában az államok egy bizonyos földrajzi egységhez kötődő csoportja vesz részt

- **Hatáskör szerint**

- *Általános*: a nemzetközi szervezet minden olyan üggyel foglalkozhat, amely a nemzetközi együttműködés tárgya lehet (alapító okiratban történő felruházás alapján)
- *Speciális*: a szervezet tevékenysége a nemzetközi együttműködés meghatározott, speciális területeire terjed ki

Univerzális általános: ENSZ, *Univerzális speciális*: ENSZ szakosított intézményei, pl. IMF, ILO, WHO, *Regionális általános*: Arab Liga, Afrikai Unió, Amerikai Államok Szervezete, *Partikuláris speciális*: NATO, OECD, EBESZ, Európa Tanács

A nemzetközi szervezetek tagsága és a megfigyelők

- **Teljes jogú tagság:** eredeti (alapító) tagok és a később felvett tagok.
 - Szuverén államiság, mint előfeltétel
 - Egyéni jogok és kötelezettségek
 - Kollektív jogok és kötelezettségek
- **Társult tagság:** korlátozott jogokkal járó, különleges formájú részvétel a nemzetközi szervezetben.
- **Részleges megfigyelők:** a részleges tagok teljes joggal vesznek részt egy szélesebb értelemben vett szervezet egyes szerveiben. Pl. egy állam az „ENSZ család” szakosított intézményiben tag, de az ENSZ-nek nem.
- **Megfigyelők:** tagokon kívül, mások is részt vesznek a nemzetközi szervezet munkájában.
 - Valamilyen formában jelen lehetnek a nemzetközi szervezet ülésein, de nem szavazhatnak.
 - Jogosultságai különböznek attól függően, hogy milyen entitásról van szó: állam, nemzetközi felszabadító szervezet, NGO, IGO, természetes személyek.

Fogalomtár

- ❑ **Kormányközi nemzetközi szervezet:** olyan nemzetközi szervezet, amelynek a tagjai államok, kormányközi együttműködés eredményeképpen jön létre.
- ❑ **NGO:** nem kormányzati szervezetek, nem alanyai a nemzetközi jognak.
- ❑ **Vesztfáliai béke:** a harmincéves háborút lezáró békeszerződés, 1648. Innen datálható a modern nemzetközi jog, az államok szuverén egyenlőségének elve.
- ❑ **Alapító okirat:** a nemzetközi szervezeteket létrehozó nemzetközi szerződés, amelynek változatos elnevezései lehetségesek: statútum, alapokmány, alkotmány.
- ❑ **Partikuláris nemzetközi szervezet:** az államoknak csak egy része rendelkezik tagsággal.
- ❑ **Regionális nemzetközi szervezet:** az egy régióhoz tartozó államok csatlakozhatnak, a partikuláris egyik alcsoportja.

Fogalomtár

- ❑ **Univerzális nemzetközi szervezet:** nemzetközi szervezet munkájában minden független állam részt vehet
- ❑ **Speciális nemzetközi szervezet:** a szervezet tevékenysége a nemzetközi együttműködés meghatározott, speciális területeire terjed ki. Pl. emberi jogok védelme, környezetvédelem.
- ❑ **Általános nemzetközi szervezet:** a nemzetközi szervezet minden olyan ügyel foglalkozhat, amely a nemzetközi együttműködés tárgya lehet (alapító okiratban történő felruházás alapján)

Önellenőrző kérdések

- ✓ Határolja el egymástól az IGO-t és az NGO-t!
- ✓ Sorolja fel a nemzetközi szervezetek kialakulásának legfőbb pontjait!
- ✓ Mi a Vesztfáliei Békeszerződés jelentősége?
- ✓ Határozza meg a nemzetközi szervezetek fogalmát!
- ✓ Csoportosítsa a nemzetközi szervezeteket tagság és hatáskör szerint!
- ✓ Milyen tagsági formákat ismer? Mit jelentenek a különböző státuszok?
- ✓ Mikor jött létre a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága?
- ✓ Milyen struktúrával rendelkezik egy nemzetközi szervezet?
- ✓ Milyen témakörökre terjed ki az alapító szerződés?

Nézz utána!

- *Milyen módon kapcsolódhatnak be a nem kormányzati szervezetek (NGO-k) a kormányközi nemzetközi szervezetek munkájába?*

Különösen:

Európa Tanács

ENSZ

- *A tananyagban felhasznált képek online megtalálhatók és szabadon hozzáférhetők.
- *A tananyag kizárólag oktatási célból készült.
- *A tananyag a Szerző saját szellemi terméke, forrásként az adott tárgyhoz megjelölt kötelező irodalmi források kerültek felhasználásra.

*Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.*

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE